

JUDr. Pavel Blažek, Ph.D.
MINISTR SPRÁVEDLNOSTI ČR

Praha 12. června 2023
č. j. MSP-762/2022-ODKA-SPZ/4
Počet listů: 3
Přílohy: 1

Nejvyšší soud
Burešova 20
657 37 Brno

Obv. V. H. - stížnost pro porušení zákona

Přílohy:

- Ověřená kopie spisu bývalého Vyššího vojenského soudu Tábor, sp. zn. To 4/71, obsahující i kopii rozsudku Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 3. 12. 1970, sp. zn. 3T 331/70, a podnět JUDr. L. M. ze dne 15.10.2022

Podle § 266 odst. 1, 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), podávám ve prospěch obviněného V. H.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení býv. Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 13. 1. 1971, sp. zn. To 4/71, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Vojenského obvodového soudu v Olomouci pod sp. zn. 3 T 331/70 a rozsudku býv. Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 3. 12. 1970, sp. zn. 3 T 331/70.

Napadená rozhodnutí

- 1 Rozsudkem býv. Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 3. 12. 1970, sp. zn. 3 T 331/70, byl obviněný V. H. uznán vinným jako vojín náhradní služby trestným činem vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1 tr. zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy platném znění.
- 2 Předmětného jednání se obviněný měl dopustit tím, že:

„ve dnech 11., 18., 25. 7. a 8. 8. 1970 nezúčastňoval se všeho zaměstnání podle rozvrhu zaměstnání a plánu bojové a politické přípravy u v. ú. 1571 Z. n. M., odvolává se na svou příslušnost k církvi „Adventistů sedmého dne“, při čemž jmenovaný ve svém počínání pokračuje i nadále v sobotních dnech,

tedy odpírá konat vojenskou službu“

- 3 Za toto jednání byl obviněný odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 8 měsíců nepodmíněně. Podle § 39a odst. 2 písm. a) tr. zákona bylo obviněnému uloženo vykonat tento trest v I. nápravné výchovné skupině nápravně výchovného ústavu MS.
- 4 Na základě odvolání obviněného vydal býv. Vyšší vojenský soud Tábor dne 13. 1. 1971 usnesení, sp. zn. To 4/71, kterým podle § 256 tr. řádu toto odvolání zamítl jako nedůvodné.
- 5 Přezkumné řízení podle zákona č. 119/1990 Sb. neproběhlo.

Právní posouzení

Relevantní právní úprava

- 6 Podle § 280 odst. 1 tr. zákona v tehdy platném znění se trestného činu vyhýbání se výkonu vojenské služby dopustí ten, kdo se v úmyslu vyhnout se vojenské službě nebo plnění vojenských povinností poškodí na zdraví, předstírá nemoc, padělá listinu, opije se nebo použije jiného úskoku, nebo kdo odpírá konat vojenskou službu.
- 7 Podle § 2 odst. 5 tr. řádu v tehdy platném znění orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutečný stav věci, a při svém rozhodování z něho vycházejí. Objasňují se stejnou pečlivostí okolnosti svědčící proti obviněnému i okolnosti, které svědčí v jeho prospěch, a provádějí v obou směrech důkazy, nevyčkávajíce návrhu stran. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat a všemi dosažitelnými prostředky ověřit všechny okolnosti případu.
- 8 Podle § 2 odst. 6 tr. řádu v tehdy platném znění orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.
- 9 Podle § 254 odst. 1 tr. řádu v tehdy platném znění nezamítne-li odvolací soud odvolání podle § 253, přezkoumá zákonnost a odůvodněnost všech výroků rozsudku, proti nimž může odvolatel podat odvolání, i správnost postupu řízení, které předcházelo rozsudku, přihlížející přitom i k vadám, které nebyly odvoláním vytýkány.
- 10 Podle § 256 tr. řádu odvolací soud odvolání zamítne, shledá-li, že není důvodné.

Posouzení předmětné věci

- 11 Usnesením bývalého Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 13. 1. 1971, sp. zn. To 4/71 byl porušen zákon v ustanovení § 254 odst. 1 tr. řádu a § 256 tr. řádu v tehdy platném znění a v řízení, které mu předcházelo, byl rozsudkem Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 3. 12. 1970, sp. zn. 3 T 331/70, porušen zákon v ustanovení § 280 odst. 1 tr. zákona v tehdy platném znění v neprospěch obviněného V. H.

- 12 V odůvodnění rozsudku býv. Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 3. 12. 1970, sp. zn. 3 T 331/70, je uvedeno, že „voj. V. H. byl dnem 6. 7. 1970 povolán k výkonu náhradní služby na dobu 5 měsíců k v. ú. 1571 Z. n. M.. Když nastoupil vojenskou službu, plnil své vojenské povinnosti vcelku průměrným způsobem, odpíral však o sobotách zúčastňovat se plánovaného zaměstnání s odůvodněním, že mu v tom brání jeho příslušnost k církvi „Adventistů sedmého dne““.
- 13 Obviněný se k trestné činnosti v plném rozsahu doznal a na svoji obhajobu uvedl, že jeho náboženské přesvědčení mu brání i nadále o sobotách konat povinnosti spojené s výkonem vojenské činné služby.
- 14 Tato obhajoba a postoj obviněného se podle soudu nesrovnávaly s požadavky vojenské kázně, s ustanoveními vojenských základních řádů ani s Ústavou ČSSR; vysvětlovala motiv jednání obviněného, nezbavovala ho však trestní odpovědnosti s ohledem na to, že Ústavou ČSSR byla zaručena svoboda vyznání, avšak realizace této svobody nesměla být důvodem k odmítání plnění občanských povinností a porušování platných zákonů. Jestliže tedy obviněný nebyl ochoten o sobotách služby a jiné potřebné úkony vojenské služby vykonávat, pak se vojenské službě vyhýbal a jeho jednání dle názoru soudu naplňovalo skutkovou podstatu trestného činu vyhýbání se výkonu vojenské služby podle § 280 odst. 1 tr. zákona.
- 15 Z provedených důkazů jednoznačně vyplynulo, že zjištěným důvodem údajné trestné činnosti obviněného bylo jeho náboženské přesvědčení. V této souvislosti je namístě připomenout právní názor a závěry nálezu pléna Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02 a rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 5. 2003, sp. zn. 15 Tz 67/2003, v jiné obdobné trestní věci, podle nichž pokud „obviněný odmítl konat vojenskou službu z důvodu svého náboženského přesvědčení, přičemž jeho jednání bylo dle citovaného názoru Ústavního soudu reálně projeveným osobním rozhodnutím diktovaným svědomím, na kterém se maximy plynoucí z víry či náboženského přesvědčení toliko podílely“, pak „svým jednáním pouze uplatňoval i tehdejší Ústavou zaručené právo na svobodu svědomí a náboženského přesvědčení.“ Zmíněná rozhodnutí dále zdůrazňují, že tehdejší právní řád neumožňoval alternativu k výkonu základní vojenské služby pro případy, kdy by její výkon vedl k popření náboženského přesvědčení jednotlivce, a že „ačkoli totiž i tehdy platná Ústava 9. května č. 150/1948 Sb. deklarovala v § 15 odst. 1 svobodu svědomí, zároveň ji nepřijatelně omezila již v odstavci 2 citovaného ustanovení, podle něhož mj. víra nebo přesvědčení nemůže být nikomu na újmu, nemůže však být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost uloženou mu zákonem. Deklarovanou svobodu svědomí tak negovala i v § 34 odst. 2 tak, když stanovila každému občanu povinnost mj. konat vojenskou službu.“
- 16 Tyto závěry je nutno vztáhnout i na případ obviněného V. H., i když se obviněný vyhýbal výkonu vojenské služby již v době účinnosti ústavního zákona č. 100/1960 Sb., jehož ustanovení zaručující svobodu víry byla poněkud odlišná a svobodu svědomí výslovně vůbec nezaručovala.
- 17 Vyšší vojenský soud Tábor v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že odvolání obviněného neshledal důvodným. Skutková zjištění i právní kvalifikaci nalézacího soudu shledal správnými. Pro výměru trestu považoval za rozhodné především to, že ani probíhající tr. řízení nevedlo u obviněného k nápravě jeho postoje k výkonu vojenské služby v sobotu, neboť tu nadále z náboženských důvodů až do konce své vojenské služby odmítal vykonávat. Z posudku o jeho duševním stavu vyplývalo, že u něj nejde o duševní poruchu, která by měla vliv na trestní odpovědnost, ale údajně o hluboce vžitý náboženský fanatismus.
- 18 Bývalý Vyšší vojenský soud Tábor při projednávání této trestní věci nepostupoval v intencích zákonného ustanovení § 254 odst. 1 tr. řádu a věc nepřezkoumal ze všech potřebných hledisek, když neuplatnil plně revizní princip, což se odrazilo ve výše citovaných právních závěrech tohoto soudu. Důsledkem tohoto pochybení byla i nesprávná aplikace § 256 tr. řádu.

- 19 Nalézací a následně ani odvolací soud nevzaly v potaz skutečnost, že obviněný v inkriminované dny odmítl konat vojenskou službu z důvodu svého svědomí za situace, kdy se principy jeho náboženského přesvědčení dostaly do konfliktu s povinností výkonu vojenské služby. Obviněný však neměl možnost dostát svým povinností, jež mu byly zákonem uloženy, aniž by se stal do rozporu s vlastním svědomím. V takovém případě právo na svobodu svědomí je třeba dle ustálené judikatury vnímat jako základní právo absolutní a pokud jde o odepření vojenské služby, tak rovněž jako právo určující (rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 72/2009, 7 Tz 14/2021 a další).
- 20 V případě jednání obviněného V. H. se tak jednalo o čin směřující k uplatnění základního práva občana zaručeného mu zejména čl. 18 Všeobecné deklarace lidských práv. Tento čin byl proto prohlášen za trestný v rozporu s mezinárodním právem a Ústavou, ve smyslu § 1 zákona č. 119/1990 Sb. o soudní rehabilitaci, k němuž je nutno přihlídnout, byť návrh na rehabilitační řízení nebyl podán.
- 21 Nalézací i odvolací soud proto pochybily, pokud nepřihlédly v rámci dokazování ke skutečnosti, že obviněný pouze realizoval svá základní práva a svobody a že byl proti své vůli nucen konat vojenskou službu způsobem, při kterém nebylo přihlídnuto k jeho právu na svobodu svědomí a náboženského vyznání.
- 22 Porušení zákona tak spatřuji v tom, že obviněný V. H. byl proti své vůli nucen konat vojenskou službu způsobem, při kterém nebylo přihlídnuto k jeho právu na svobodu svědomí a náboženského vyznání, jak vyplývá i z nálezů Ústavního soudu ČR ze dne 7. 10. 1998, sp. zn. I. ÚS 285/97, ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. II. ÚS 187/2000, ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. I. ÚS 671/01, ze dne 26. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 42/02, a ze dne 1. 4. 2003, sp. zn. II. ÚS 674/01, které jsou na předmětnou věc aplikovatelné.
- 23 Pro případ, že by Nejvyšší soud dospěl k závěru, že jsou splněny podmínky pro rozhodnutí o této stížnosti pro porušení zákona v neveřejném zasedání, s takovým postupem souhlasím.

Návrh

24 S ohledem na výše uvedené si dovoluji Nejvyššímu soudu navrhnout, aby:

- 1) Podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že usnesením býv. Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 13. 1. 1971, sp. zn. To 4/71, byl porušen zákon v neprospěch obviněného V. H. v ustanoveních § 254 odst. 1 a § 256 tr. řádu v tehdy platném znění a v řízení, které mu předcházelo, rozsudkem býv. Vojenského obvodového soudu v Olomouci ze dne 3. 12. 1970, sp. zn. 3 T 331/70, v ustanovení § 280 odst. 1 tr. zákona v tehdy platném znění;
- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu obě napadená rozhodnutí zrušil v celém rozsahu, jakož i další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu;
- 3) dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu.

Na vědomí:

- Nejvyšší státní zastupitelství
- Vrchní státní zastupitelství v Praze, ke sp. zn. VZZ 2025/2022
- V kopii:
JUDr. L. M., advokát